

Emancipatiebeleid en gender mainstreaming bij de rijksoverheid

Emancipatiebeleid wordt aangepakt

Dit voorjaar was er een bijeenkomst in Den Haag waarbij de eindrapportage van de Visitatiecommissie Emancipatie aangeboden werd aan minister Plasterk. Er was een grote opkomst, zeker zo'n 90 vrouwen en 10 mannen, veelal uit de kringen van de ministeries en vertegenwoordigers van organisaties. Vele zijn bekend, zoals HIVOS, CORDAID, OXFAM NOVIB, Vereniging Vrouwenbelangen, Vrouw en Recht, en anderen.

Tekst: Dorien Mijksenaar

De ondersteuning van departementen bij het proces van gender mainstreaming is een belangrijk onderdeel van het takenpakket van de coördinerend bewindspersoon.

De opdracht voor het onderzoek kwam van minister De Geus, nu zit daar minister Plasterk. Aan hem werden de aanbevelingen aangeboden. Met een opgewekt, maar ook serieus speechje bedankte hij voor de aanbevelingen en beloofde zich de komende maanden bij alle ministeries te presenteren aan de hand van dit overkoepelend eindrapport: *Emancipatiebeleid en gender mainstreaming bij de rijksoverheid*. Bijlagen gaan bij dit document: *Coördinatie van emancipatiebeleid en gender mainstreaming* en een apart rapport *Instituten voor emancipatiebeleid: Nederland in een internationale context*.

De commissie stond onder leiding van Tineke Lodders. Het onderzoek behelst de jaren 2005-2006 en de commissie blijft nog een half jaar aan om minister Plasterk te

Den Haag, 16 april 2007

Onderwerp: Organisatie van het emancipatiebeleid binnen het departement

Geachte mevrouw/heer,

De Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen, Vrouwenarbeid en Gelijk Staatsburgerschap is de oudste emancipatievereniging in Nederland. Zij is in 1894 opgericht als Vereniging voor Vrouwenkiesrecht, dus om vrouwen een stem te geven. De stem van vrouwen moet nog steeds gehoord worden en wat is een betere gelegenheid dan een oproep aan een nieuw kabinet dat publiekelijk te kennen heeft gegeven de eerste honderd dagen van zijn bewind met maatschappelijke organisaties over het te voeren kabinetsbeleid te willen spreken. Vrouwenbelangen wil aan dat gesprek graag bijdragen.

Onze vereniging vraagt aandacht voor generale kwesties die de positie van nagenoeg alle vrouwen raken. Vrouwen maken weliswaar deel uit van tal van organisaties en verbanden in de samenleving, van vakorganisaties en politieke partijen, van medezeggenschapsorganen en patiëntenverenigingen. Die organisaties en verbanden als zodanig vertegenwoordigen niet de belangen van vrouwen, die overigens ook nog uitéén kunnen lopen. Met deze brief willen wij u attenderen op het belang van een goed emancipatiebeleid. De emancipatie van vrouwen is geen bevestiging van individuen maar een historisch groeiproces van onze samenleving. Dat proces is nog lang niet voltooid. Daarvoor hoeven wij maar te wijzen op de laatste editie van de Emancipatiemonitor.¹

'Emancipatie' omvat ook veel meer dan de evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in maatschappelijke gremia of kinderopvang, hoe belangrijk dit ook is. 'Emancipatiebeleid' is ook niet voorbij. Voor tal van beleidsonderwerpen, binnen alle beleidsterreinen, is het m/v-perspectief relevant. Veel beleidsbeslissingen hebben – onbedoeld – een ongunstig effect op de positie van vrouwen en meisjes, omdat men daarover onvoldoende heeft nagedacht. Vaak wordt ten onrechte niet gekeken naar de verschillende posities van vrouwen en meisjes versus mannen en jongens, waardoor de doelen van het beleid maar ten dele worden bereikt. Evenzovele gemiste kansen, dus.

Wij willen er dan ook bij u op aandringen binnen (de invloedssfeer van) uw departement de noodzakelijke voorwaarden te creëren of te versterken voor een effectief emancipatiebeleid, of met een vakterm gender mainstreaming. De Visitatiecommissie Emancipatie (VCE) heeft onlangs tal van goede ideeën aangedragen. De kern ervan is dat ieder departement ervoor zorgt dat er wél op tijd en met de juiste expertise wordt bedacht welke rol het maatschappelijk verschil tussen de seksen op het bewuste terrein speelt, hoe negatieve effecten kunnen worden vermeden en positieve effecten kunnen worden bereikt. Dit is eenvoudig te organiseren en ook al veelvuldig toegepast, recentelijk of langer geleden, ook binnen uw departement. Wij constateren echter wel dat deze strategie, gender mainstreaming, steeds opnieuw (politieke) aandacht moet krijgen.

begeleiden op zijn tocht langs de ministeries. Eén van de oorzaken die onze voorsprong op het gebied van emancipatie terugdrong is het wegvallen van de departementale en interdepartementale structuren, de coördinerende, ondersteunende en ontwikkelende rol van DCE en de coördinerende bewindspersoon en de rol van de 'buitenschil' (adviesraden, vrouwenorganisaties, onderzoeksinstellingen, etc.). Deze achterstand moet weer een voorsprong worden,

zowel nationaal als internationaal, dit is een van de aanbevelingen van de commissie. De ondersteuning van departementen bij het proces van gender mainstreaming is een belangrijk onderdeel van het takenpakket van de coördinerend bewindspersoon. Het kabinetsstandpunt stelt dat de coördinerend bewindspersoon informatie over de opzet en het verloop van gender mainstreaming krijgt via rondgangsgesprekken met de vakministers.

Een beleidsdirectie, Directie Coördinatie Emancipatiebeleid (DCE), ondersteunt de bewindspersoon. Deze structuur blijft volgens het kabinetsstandpunt gehandhaafd, zij het dat de adviserende en ondersteunende rol richting departementen zwaarder wordt aangezet.

Behalve de beleidsdirectie DCE bestond ook al de Interdepartementale Coördinatiecommissie Emancipatiebeleid (ICE). Deze commissie heeft twee lagen gekregen: een (nieuw te vormen) stuurgroep en een werkgroep (de huidige ICE). Deze tweedeling kan het draagvlak binnen de departementen vergroten, omdat behalve op het inhoudelijk niveau ook op beslissingsniveau beter wordt aangesloten bij de bestaande structuren. De werkgroep ICE is bedoeld ter ondersteuning van de stuurgroep, als platform voor ervaringsuitwisseling. Zij kan ook speciale bijeenkomsten, conferenties of workshops organiseren.

De coördinerend bewindspersoon rapporteert aan de Tweede Kamer over de voortgang van het proces van gender mainstreaming binnen en tussen de departementen.

Algemene randvoorwaarden voor gender mainstreaming:

- Betrokkenheid aan de top van departementen;
- Elk departement beschrijft welke doelstellingen het op het terrein van emancipatie wil bereiken;
- Vastleggen organisatiestructuur;
- Beschikbaarheid van genderdeskundigheid;
- Beschikbaarheid van middelen (informatie en budget) en instrumenten;
- De volgende instrumenten worden ontwikkeld:
  - ◆ een vierjarige beleidskalender
  - ◆ gender sensitive budgettering
  - ◆ een interdepartementaal kennisnetwerk
  - ◆ databanken
  - ◆ modules emancipatiedeskundigheid voor trainingen en cursussen

De instrumenten die al zijn ontwikkeld, zoals onder meer de *Emancipatie-Effectrapportage* en de *Emancipatiemonitor*, zullen waar nodig verfijnd worden.

Het geeft weer hoop voor de emancipatietoekomst, maar eerst zien of het ook gebeuren gaat, want emancipatie is nog niet af, maar dat wisten wij al jaren. ■

Kort samengevat gaat het om de deze voorwaarden voor succesvol emancipatiebeleid:

- Commitment van de politieke en ambtelijke top;
- Expliciet emancipatiebeleid met duidelijke doelstellingen;
- Vastleggen van verantwoordelijkheid;
- Beschikbaarheid van genderdeskundigheid;
- Beschikbaarheid van middelen (formatie en budget) en instrumenten.

Veruit het belangrijkste hiervan is het commitment van de top. Met het oog op de belangen van vrouwen in Nederland vragen wij u volop aandacht te schenken aan een goede organisatie van het emancipatiebeleid of gender mainstreaming binnen uw departement, en daarbij de lessen van de Visitatiecommissie Emancipatie ter harte te nemen.

Uw rol in dezen is ook niet vrijblijvend. Nederland heeft immers op dit gebied tal van internationale verplichtingen aangegaan, waaronder het VN-Vrouwenverdrag. De commissie die toeziet op de uitvoering van dit verdrag (CEDAW-commissie) heeft zich onlangs² zeer kritisch uitgelaten over het Nederlandse beleid, met name over de mening van het (vorige) kabinet dat het verdrag geen directe werking zou hebben. Het spreekt voor ons vanzelf dat dit kabinet zich serieus inspent de verplichtingen die ons land op zich heeft genomen, na te komen en het verdrag ruimer bekend te maken teneinde de gelijkheid van vrouwen en mannen ook de facto te bevorderen. Wij zullen het kabinet de komende tijd vanuit dit perspectief aandachtig volgen.

Vrouwenbelangen voert al meer dan twintig jaar actie voor een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in besluitvormende posities. Om aandacht voor gelijke rechten en kansen voor vrouwen en meisjes te bevorderen is ook de evenredige vertegenwoordiging van vrouwen, bijvoorbeeld bij de samenstelling van adviescolleges, besturen en commissies, van wezenlijk belang. De CEDAW-commissie dringt aan op positieve maatregelen, zoals quota; streefcijfers zouden al het minste zijn.

Wij zouden een lange opsomming kunnen geven van maatregelen, waarmee uw departement een bijdrage kan leveren aan de emancipatie van vrouwen en meisjes van welke herkomst ook. We vinden dat niet nodig. De Visitatiecommissie heeft tal van voorbeelden gegeven. Wij vertrouwen op uw blijvende aandacht voor deze zaak. Eenzelfde brief is gestuurd aan alle andere bewindspersonen van dit kabinet.

Met de meeste hoogachting,
Namens het Landelijk Bestuur,
Mr. L.C. Verstegen, voorzitter

CC. Directeur Emancipatie; de Visitatiecommissie; de voorzitter van de Tweede Kamer

1. *Emancipatiemonitor 2006*, Sociaal en Cultureel Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek, SCP, Den Haag 2006.

2. *Concluding comments of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women: Netherlands, CEDAW, C/NLD/C0/4*, d.d. 2 februari 2007.